

Časnikarji na odru.

Otto Ernst, pisatelj „Učitelja Lanovca“ (Flachsmann als Erzieher), kateri rad satirično obdeluje sodobno družbo, je napisal novo veseloigro „Pravičnost“ (die Gerechtigkeit). Napake opisuje s fino ironijo, a pri tem ne postane črnogled pesimist, ampak ob koncu spušča svetel žarek na temno podobo. Zmagujoč značaj, ki se dviga nad nizkostjo običajne družbe, nam kaže boljšo bodočnost, do katere se naj razvija človeštvo. Zaradi tega je Ernst priljubljen pri občinstvu, katero je veselo, če poleg neštevilnih obupnih slik, vidi tudi katero bolj optimistično.

V „Pravičnosti“ je postavil Ernst na gledališki oder časopisje. Kaže nam, kako škodljivo postane lahko dobro podjetje, ako ga zlorabljajo zato, da bi dosegli sebične namene. „Občinstvo“ — tako govori junak

Dr. Kosto Vojnovič.

igre Frank — „ni le vsota vseh posameznikov, ampak je neki nov organizem, ki ima lastno, od nikogar še ne proučeno dušo. Občinstvo je otrok, tako nestanovitno, občutljivo, nepravilno in radovedno kakor dete. Pri tem je pa tudi nesebično, odkritosrčno, kakor otrok — in kar je glavno: da se vzgajati.“ Ernst biča časopisje, katero izkvarja občinstvo, a ta satira odpira tudi svetel pogled v bodočnost in je nekaka idealizacija dobrega časopisja. V sredini dejanja stoji list „Pravičnost“. Že v imenu je satira, kajti ta list je pravi „Revolverblatt“, proračunan samo na senzacnost in škandal. Njegov izdajatelj hoče, da uredniki pišejo tako, ker to „nese“. „Nekateri ljudje kupčujejo z milom, drugi pa z javnim mnenjem“, je njegovo načelo. Ako ga kdo opozori na to, da drugi listi goje vendar kakršnekoli ideje, ne le pikantnosti in sirovosti, pravi on: „Tudi jaz sem idealist. Tudi jaz pravim, da ni treba pisati vedno pikantno, ker

včasih občinstvo tudi tega ne ljubi.“ V uredništvu ima ljudi, ki so zmožni za denar narediti vsako zločinstvo, poleg njih je pa nekaj častilakomnih mož, kateri izkušajo po listu priti na površje. Za velika družabna in politična vprašanja se ti ljudje ne zmenijo mnogo. Kadar je treba izraziti o takih stvareh svoje mnenje, vsi soglašajo v tem, da je najbolje pisati tako, kakor piše najbolj razširjeni list. A v majhnih osebnostnih zadevah ožjega kroga so mojstri. Tu igrajo njihove osebne apatije in simpatije glavno ulogo.

Skladatelj Feliks Frank, vodja simfoničnega orkestra, ima pri občinstvu velik uspeh. A časnikarska jata pri „Pravičnosti“ ga ne more videti, kajti Frank ni hotel dati prve vloge ženi uredniku, in glasbeni kritik tega lista ga sovraži, ker je tudi on napisal opero, katero je pa glediška intendantca zapostavila za Frankovo delo. To sta seveda razloga, da mora „Pravičnost“ obsoditi skladatelja.

Frank dirigira dve skladbi, eno svojo in eno Beethovenovo. Kritik napiše oceno že zjutraj pred koncertom. O prvi skladbi, pravi, ni treba govoriti, ker so o njej že dovolj pisali razni življenjepisci velikih mojstrov, katerih skladbe je Frank zbral in iz njih zmašil svoje delo. Beethovena je pa dirigiral tako, kakor bi hotel s pozorišča pregnati neljubega konkurenta. Napiše in da tiskati. — Zvečer doseže Frank popoln uspeh. Vse mu čestita. Tem večje je iznenadenje drugo jutro, ko izide kritika v „Pravičnosti“.

V drugem dejanju popisuje Ernst zelo dovtipno vtisk te kritike. Vse se trga za list in vsak hiti pošiljat Franku oceno z opazkami o „ostudni kleveti“. Prijatelji se zbero okoli njega in njegove stare matere ter govore o nesreči, ki jo je naredila „Pravičnost“. Sicer je vsaka beseda neresnična, vidi se, da poročevavec niti v koncertu ni bil, — a list je jako razširjen, inteligenca ga čita in mu verjame, to je glas javnega mnenja... Frank, razdražen po oceni in še bolj po obnašanju svojih znancev, sklene, da nastopi časnikarski boj proti grdemu listu. Njegov prijatelj, ki urejuje pošten, a malo razširjen časopis, mu prigovarja, naj opusti polemiko ker nič ne doseže ž njo, a ko vidi trdno voljo Frankovo, mu prepusti predal svojega lista, da se brani.

Prične se časnikarski boj, katerega je izdajatelj „Pravičnosti“ silno vesel, ker to „vleče“ in pomaga list razširjati. Za hip polemika naenkrat preneha: Izdajatelj Frankovih skladb naroči za visoko vsoto inseratov v „Pravičnosti“. A kmalu se začne zopet gonja, ker jo zahteva neki bankir, ki tudi podpira „Pravičnost“. Napadi so vedno bolj osebni; Frank je že tako nervozen, da več delati ne more, a borbo hoče izvojevati do konca, da si pridobi zopet dobro ime. Prijatelji, ki mu svetujejo, naj neha, ga sami vedno na novo zopet razdražijo, ker kadar je napaden, le o tem govori in se jezé nad „podlimi lažmi“. Frank se čuti osamljenega; njegov duh je potr, in zdi se, da je končano tudi njegovo glasbeno delovanje.